

Megérte? A felsőoktatás politikai megszállásának eredmény(telenség)e

Polónyi István

DOI: 10.14267/VILPOL2026.03.03

Absztrakt

A tanulmány célja bemutatni és értékelni a magyar felsőoktatás eredményeit, illetve eredménytelenségét, a magyar felsőoktatási öngazgatás fokozatos felszámolásának folyamatát, amelynek kiteljesedése az alapítványba kényszerítés (a kormányzati eufemizmus megfogalmazásában „modellváltás”). Az írás először bemutatja azokat a kormányzati lépéseket, amelyek a felsőoktatási intézmények autonómiájának fokozatos felszámolásához és politikai befolyás alá vonásához vezettek (milyen időszakra vonatkozóan, mikortól?), majd megvizsgálja az átalakítás néhány eredményét, illetve következményét. Ismerteti a hazai egyetemek K+F kiadásainak alakulását az elmúlt tíz évben nemzetközi összehasonlításban, majd a felsőoktatási intézményekre fordított kiadások hallgatónkénti ráfordításait mutatja be a „modellváltó” és az államinak megmaradt intézménytípusonként, rámutatva az aránytalanságokra. Ezt követően a tanulmány betekintést ad a magyar egyetemek nemzetközi rangsorokban elfoglalt helyezéseiről és azok alakulásáról az elmúlt tíz évben. Befejezésül a dolgozat rátekint a magyar tudományos teljesítmény egyik kemény jellemzőjének, a publikációk számának változására. Végeredményben a tanulmány rámutat, egyértelmű, hogy – a kormányzati várakozások és propaganda ellenére – a „modellváltás” nem járt érzékelhető elmozdulással a „modellváltó” magyar egyetemek esetében sem a nemzetközi rangsorokban elfoglalt helyezések, sem a kutatási eredmények egyik mutatója, a publikációk száma alapján vizsgált sorrendekben. Tanulságként bemutatja, hogy a világszínvonalú egyetemek alapvető jellemzője az államtól való viszonylagos függetlenség, mint Salmi hangsúlyozza, „a versenyképesség, a korlátatlan tudományos kutatás, a kritikai gondolkodás, az innováció és a kreativitás” elengedhetetlenek ahhoz, hogy a felsőoktatási intézmények virágozzanak és világszínvonalúak legyenek (Salmi, 2009, p. 28).

Kulcsszavak: Felsőoktatási öngazgatás, felsőoktatás politikai megszállása, felsőoktatás finanszírozás, felsőoktatási rangsorok

JEL kódok: G28, I 22, I23, I28

Ebben az írásban igyekszünk mérleget készíteni a hazai felsőoktatás politikai megszállásának folyamatáról és az eredményeiről. Ez a folyamat, mint látni fogjuk, lényegében a Fidesz-KDMP kormányzás elmúlt három ciklusát öleli fel, amely a KEKVA-sítással érte el kiteljesedését.

A felsőoktatás az általánossá válás felé halad (Trow szerint, ha a felsőoktatásban részt vevők aránya az elemzett korosztályban eléri az 50%-ot, akkor már annak tekinthető – ma az EU harmadában már ez az arány). Ez nyilván az intézményrendszer sokszínűségével jár együtt. Lesznek szakfőiskolai szintű és lesznek világszintű (nem azonos a világszínvonalúval) intézmények és lesznek valóban világszínvonalú vagy ahhoz közeli intézmények.

Mind az intézményi autonómia, mind a kutatói szabadság nyilvánvalóan ugyancsak sokszínű lesz. Lesznek, vannak olyan „egyetemek”, ahol nem lesz, nem kell kutatói szabadság, mert nincs kutatás, a hangsúly az oktatáson van. És lesznek olyan intézmények, ahol kialakul a munkamegosztás az oktatók és a kutatók között, és lesznek olyanok is, ahol megmarad a mai (valójában 19. századi, Hhboldti) oktató-kutató (azaz kutatva oktató) állomány. Ez értelem szerűen azt jelenti, hogy intézményenként mást jelent az oktatás (és tananyag alakítás) szabadsága, és a kutatás (témaválasztás), a kutató szabadsága.

Előzmények: a politikai megszállás állomásai

1. Az első stratégiai lépés – a felsőoktatás politikai megszállásának első állomása – a második Orbán kormány egyik első ténykedése az alkotmányozás, azaz az Alaptörvény Parlament elé vitele volt, benne a kutatás és a tanítás szabadságának újraértelmezésével. Az értékelés 2011-től szól, de az alapítványosítás időszakára (2020-tól kezdődő időszakra) koncentrálnak.

Az alkotmány 1989-es módosítása nyomán került be annak szövegébe, hogy „a Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanszabadságot és a tanítás szabadságát” [1]. Az Orbán kormány által beterjesztett és 2011-ben elfogadott Alaptörvény viszont így ír: X. cikk (1) Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, továbbá – a lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében – a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát. (3).....„a felsőoktatási intézmények a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak, szervezeti rendjüket törvény szabályozza. Az állami felsőoktatási intézmények gazdálkodási rendjét törvény keretei között a Kormány határozza meg, gazdálkodásukat a Kormány felügyeli.” [2]. Az új megközelítés nyilvánvalóan leszűkíti az egyetemi autonómiát, kiemelve abból a szervezet alakítást és a gazdálkodást, amit kormány hatáskörébe utal. Azt is érdemes észrevenni, hogy a „tanszabadság és a tanítás szabadsága” helyére a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát helyezi. A tanszabadság magában foglalja a tanítás és a tanulás szabadságát [3] (Jakab et al., 2021). A tanulás szabadságát mindkét szöveg tartalmazza, a tanítás szabadsága korlátozott, meghatározott keretek között az Alaptörvényben és ezzel – mint a felsőoktatási törvényből kiderült – a képzési szerkezet intézményi meghatározását is bizonyos rögzített szabályok szerint korlátozza. Ezt követően a

„kormány a régi tervgazdaságra emlékeztető módon bontja le az egyes intézményekben felvehető új hallgatók számát” (Tölgyessy, 2012, p. 330). Tegyük hozzá: szünteti meg a neki nem tetsző szakokat és határozza meg az intézmény által képezhető szakokat.

Az állam szerepe a felsőoktatásban több rétegű történelmi perspektívában:

1. Először, mint (az egyik) alapító (és tulajdonos) jelenik meg (az egyház majd később magán szereplők, alapítványok mellett) és ezzel együtt a legitimáló szerep is megmutatkozik.
2. Később a (18-19. században) – nemcsak az állami egyetemekre kiterjedő – szabályozás (pl. minőségi követelmények meghatározása stb.) kezd egyre nagyobb szerepet kapni (Humboldtól, de valójában a királyok is beleszóltak néhány dologba, és az állami finanszírozás térnyerésével – Európában – egyre erőteljesebb lesz a szabályozás).
3. Az állam finanszírozó szerepe (főleg az európai jóléti államok esetében) a 20. század vívmánya – majd a gazdasági válságok nyomán a finanszírozás, mint szabályozó eszköz és egyre jelentősebb beleszólás, azaz a szabályozás kiterjedése.
4. Az állam oktatáspolitikai alakító, stratégia- és hálózatalakító és vele a fejlesztő szerepe a 20. század végének, a 21. század elejének új jelensége – a tömegesedés, a felsőoktatás általánossá válása (a közpolitika részévé válása – és ezzel az állami felelősség vélelmzése) nyomán.
5. Az akadémiai szabadság arra való, hogy megvédje a tanítási, kutatási és tanulási szabadságot az egyetemen (Zgaga, 2012). Az akadémiai szabadság az egyetem küldetésének központi eleme, a tanítás és a kutatás elengedhetetlen feltétele. A fejlett felsőoktatási rendszer nem létezhet akadémiai szabadság nélkül (Altbach, 2007). Számos anyag azt igazolja, hogy a tudományos teljesítményhez nélkülözhetetlen a kutatás szabadsága (de abban is egyetértés van, hogy nélkülözhetetlen az elszámoltathatóság és a teljesítménymérés).

2. A második állomás a 2011. évi CCIV. – a nemzeti felsőoktatásról szóló – törvény, amely jelentős újdonságokat hozott. Az alapvető újdonságok – és az egyetem politikai megszállásának, a felsőoktatás stratégiai második lépésének elemei a következők:

- a. A rektor kiválasztása a szenátus helyett miniszteri (fenntartói) hatáskörbe kerül. Azaz a rektori pályázók mindegyike a miniszter elé kerül felterjesztésre, a pályázók közül ő választ, függetlenül attól, hogy a szenátustól ki mennyi szavazatot kapott. Hasonlóan miniszteri hatáskör lett a gazdasági főigazgató és a belső ellenőr kinevezése is, amelyekben a minisztert nem köti a rektor javaslata. Ezek igen jelentős autonómiaszűkítést jelentenek, s lehetővé teszik az egyetemek felsővezetésében a rendszerhez hű elitcserét.

- b. Hasonlóan tudatos illiberális felsőoktatás-stratégiai lépés a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság összetételének átalakítása is (ezt az eddigi törvények alapján alapvetően az akadémiai – azaz a Rektori Konferencia – delegáltjai dominálták), amelyet az új felsőoktatási törvény 2024 szeptemberétől úgy változtatott meg [4], hogy abban a kormányzat képviselői lettek többségben. Az átszervezés nyilvánvalóan a kormányzati döntések zavartalan érvényesülését szolgálta. A felsőoktatás másik, addig intézményi delegáltakból álló testülete, az FTT (Felsőoktatási Tudományos Tanács) is radikálisan átalakul, miniszteri tanácsadó testület lesz, miniszter által kiválasztott képviselővel. Tehát a felsőoktatási intézmények kollektív érdekképviselőként meghatározó szerepet játszó három testület az Akkreditációs Bizottság, az FTT és rektorok miniszteri kiválasztása után a Rektori Konferencia is kormányzati kontroll alá kerül. Ezzel lényegében minden alapvető autonómiai elem erősen korlátozottá válik.
- c. Szintén a politikai megszállás része – a korábbi balliberális kormány által létrehozott intézményi gazdaságkoordináló testület – a gazdasági tanács szerepének eliminálása (a törvény eredeti változatában kötelező létrehozás 2013-ban lehetőséggé válik, majd 2014-ben megszűnik).

3. A következő tudatos illiberális felsőoktatási stratégiai lépés volt a törvény 2014-es módosításával a kancellári rendszer bevezetése (Nftv. 13/A. § hatályos 2014 július 24-től). A kancellárt – aki az „állami felsőoktatási intézményben az intézmény működtetését” végzi – a miniszterelnök nevezi ki, s lényegében minden gazdálkodási és szervezeti kérdésben döntési jogköre van. A rektor (akinek választása ekkor visszakerül az egyetemhez) – és a szenátus – lényegében csak oktatási ügyekben rendelkezik döntési jogosítvánnyal. Ezek alapján immár két kormányhű ember – és persze az általuk kiválasztott kinevezett menedzserek és szenátusi tagok – irányítják a felsőoktatási intézményeket. Jól lehet a rektorválasztás visszaadása a szenátus hatáskörébe látszólag valamennyit javít az autonómián, azonban valójában a megszállás megtörtént, az egyetemek kétharmadát miniszter által kiválasztott rektorok vezetik, az informális irányítás működik. A kancellári rendszer problémáira több elemzés rámutatott (Kováts, 2016; Szabó, 2020), azonban az észrevételek nagy része éppen azt bizonyítja, hogy a kancellári rendszer az egyetem megszállásának viszonylag alkalmas eszköze volt. Ugyanakkor több kancellár esetében fellépett némi rendszerhiba, nevezetesen, hogy az egyetem érdekvilága lényegében „lenyelte” a politikai komisszárt. Ennek ellenére a kancellári rendszer, később az alapítványosított egyetemek nem kis részében is megmaradt.

4. A következő lépés a politikai megszállásban a 2011. évi törvény 2015. évi módosítása [5], amely – többek között – létrehozta a konzisztóriumot, aminek célja az állami felsőoktatási intézményben az intézmény stratégiai döntéseinek megalapozása, valamint a gazdálkodási tevékenység szakmai támogatása és ellenőrzése. A konzisztórium tagjait a miniszter jelöli ki, lényegében a kancellár (és a meglehetősen szűkre szabott rektori és szenátusi döntések) ellenőrzésére létrehozott testület, ami az ekkor még létező – bár csak lehetőségként említett – gazdasági tanács mellett, enyhén szólva túlzott „testületessé” tűnik. Mindenesetre ez is sérti a kollegiális koordinációt.

5. A 20-as évek újabb illiberális felsőoktatásstratégiai lépése, az új mirákulum az állami felsőoktatási intézmények túlnyomó részének fenntartói struktúraátalakítása, közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványokba (KEKVA) történő átszervezése [6]. Ezek ötfős, kormányzati káderekből álló – a kormányzati ciklusoktól, kormányváltásoktól függetlenül leválthatatlan – kuratóriumok tulajdonába helyezése [7]. Ennek keretében először a Budapesti Corvinus Egyetem, majd két lépésben, 2020-ban és 2021-ben további intézmények kerültek „közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítvány” kezelésébe. A 2022-es választásokig mindösszesen öt állami felsőoktatási intézmény maradt kívül a KEKVA alapítványokba szervezéstől (s az ezekben tanulók aránya a korábbi 87%-ról 22%-ra esik vissza). Jól lehet az átszervezés okaként sokfajta érvelés jelent meg, a lépés törvényszerű volt, részint az illiberális politikából adódóan, részint a választások előtti Fidesz-bizonytalanságból következően [8]. Itt most nem térünk ki a vélt előnyök és a valóságos hátrányok elemzésére (megtettük ezt több korábbi tanulmányban, lásd pl. Polónyi 2022, 2024, 2025, 2026). Csak arra mutatunk rá, hogy nyilvánvalóan álprivatizációról van szó, ugyanis szó sincs az adófizetők (az állami költségvetés) pénzének megtakarításáról (sőt), a „valódi” menedzserek bevonása helyett valójában leválthatatlan Fidesz-KDMP elkötelezett kuratóriumi tagok kinevezése a meghatározó, és mind az elszámoltathatóság, mind átláthatóság elveszett a KEKVA-sítás nyomán.

A valódi – egyértelműen alapvető – cél a felsőoktatás politikai elfoglalása. A kuratórium örök életre és mindenfajta anyagi felelősség nélkül az egyetem tulajdonosa és irányítója lesz. Így már érthető, hogy mit keresnek a kuratóriumban az illiberális kormányzathoz hű káderek. Egyértelmű – mint azt a rendszer egyik ideológus (volt) rektora kijelentette, hogy – „a magyar egyetemeken nem történt meg a rendszerváltás. A jelenlegi egy kísérlet arra, hogy megtörténjen”.

Az illiberális felsőoktatáspolitikának a szféra és az intézmények vezetésének átalakításával kapcsolatos tevékenysége egy nagyon tudatos stratégiát követ, amelynek célja a politikai megszállás és a kisajátítás. Döbbenetes következménye pedig az ország felsőoktatásának szétrombolása. Ami a felsőoktatással történik, azt nem lehet másként interpretálni, mint úgy, hogy egy politikai csoportosulás kisajátítja, magántulajdonba veszi Magyarország egyik történelmi intézményrendszerét, a felsőoktatás meghatározó részét. Az illiberális rendszernek azt a törekvését látjuk, amit Tölgyessy úgy fogalmaz meg, hogy „El kell venni a rosszaktól a tulajdont, a javakat, az álláslehetőségeket, az életlehetőségeket, a sajtót, a gazdaságot, mindent, és oda kell adni a jó magyaroknak. A jó magyarok a Fidesz-hez közel álló elitek, akik majd jó teljesítményt fognak nyújtani, és ezzel a Fidesz ideológiája szerint tulajdonképpen az összes magyar jól jár majd.” (Tölgyessy, 2016-ot idézi Mihályi 2023, p. 356).

A politikai megszállás lépései tehát a következők voltak:

- a. a felsőoktatási önszerveződés és gazdasági önállóság Alaptörvénybéli korlátozása: 2011
- b. a rektorválasztás kormányhatáskörbe adása és a pufferszervezetek államosítása 2011-2014
- c. a kancellári rendszer létrehozása 2014

- d. a konzisztórium létrehozása 2015
- e. az állami egyetemek túlnyomó többségének KEKVA-sítása 2020-2022

A 2021-től kezdődő időszak átalakításainak több egyáltalán nem elvetendő eleme van. A legfontosabb az elszámoltathatóság (és teljesítményértékelés) beépülése az egyetemek működésébe, ugyanis az az autonómia önmagában nem biztosít teljesítményt. Ezek azonban már az alapítványosítás előtt is megjelentek az egyetemeken (Magyarországon is pl BCE, SZTE esetében). A másik az akadémiai irányítás mellett a gazdasági irányítás/kontroll megjelenése – ez sem az alapítványosítással jelenik meg, a 2005. évi törvénytervezetben a gazdasági tanács felállítása ebben az irányban tett lépés volt (amit éppen az akkori Fidesz (és az alkotmánybíróság) vétőzött meg (Mádl által kezdeményezett eljárás, majd népszavazás stb.). A gazdasági kontroll egyetemeken való megjelenése világjelenség, de annak intézményi implementációja az autonómia, az önrendelkezés tiszteletben tartásával történik a demokráciákban, az akadémia és a gazdasági értékek egyenrangúságának biztosításával.

A kormányzat által nem várt politikai következmény a magyar felsőoktatás kiközösítése az Európai Unióból. Az EU autonómia értékeléséből történő kimaradás, és ami súlyosan érinti mind a hallgatókat, mind az oktatókat, a KEKVA-sított egyetemek az Erasmus+ mobilitási programból, valamint a Horizon Europe K+F programból történő kizárása.

A felsőoktatási kutatás és működés kiadásainak alakulása

Magyarországot 2015 és 2022 között azon tíz OECD ország között találjuk, ahol a (BSC, MSC, PhD) hallgatólétszám csökkent. Ez a csökkenés 3,6% volt miközben az OECD átlag 6,1%-kal növekedett. (Érdemes zárójelben megjegyezni, hogy a 10 ország Koreán és Új-Zélandon kívül mindegyik posztszocialista ország, lényegében az összes OECD posztszocialista tagország) (OECD Education at a Glance, 2025)

Ugyanakkor a felsőoktatás ráfordításai nálunk növekedtek az időszak alatt legjobban. Az oktatási intézményekre fordított (millió USD vásárlóerő-paritáson számba vett) kiadások 72,2%-kal emelkedett. A vásárlóerő-paritáson mért dollárban egy hallgatóra vetített oktatási intézményekre fordított kiadás (Expenditure on educational institutions per student) 78,7%-kal növekedett. Mindkettő jelentősen meghaladja az OECD átlagot (ami az előző esetében 15,3%, az utóbbinál 10,8%).(Educatio at a Glance C5.2 Table).

A felsőoktatási kutatások ráfordításában messze nem ilyen kedvező a helyzet. A hazai felsőoktatási intézményekben a kutatási-fejlesztési kiadás az OECD országok között az utolsó között van. 2015-ben a 31 adatközlő OECD ország között a 30., 2022-ben pedig a 27. helyen álltunk – jól lehet a hazai kiadás 23,5%-kal növekedett, mindkét évben az OECD hasonló kiadásai átlagának a felét sem érte el a hazai GDP-hez viszonyított kiadás (1. táblázat).

1. táblázat: A felsőoktatási intézmények K+F kiadásainak trendjei a GDP százalékában (2015 és 2022)

Expenditure on research and development as a percentage of GDP				
		2015		2022
1	Sweden	0,86	Denmark	1,01
2	Norway	0,72	Switzerland	0,79
3	Finland	0,70	Sweden	0,76
4	Switzerland	0,68	Finland	0,71
5	Netherlands	0,63	Austria	0,69
6	Estonia	0,60	Norway	0,67
7	Slovak Republic	0,59	Estonia	0,58
8	Israel	0,51	Netherlands	0,56
9	Lithuania	0,50	Germany	0,56
10	Germany	0,50	Belgium	0,56
11	Belgium	0,48	France	0,45
12	Czechia	0,47	Türkiye	0,45
13	Portugal	0,47	Greece	0,44
14	France	0,46	United Kingdom	0,39
15	Austria	0,44	Poland	0,39
16	United Kingdom	0,41	Portugal	0,38
17	Türkiye	0,40	Israel	0,37
18	Greece	0,36	Czechia	0,37
19	New Zealand	0,35	New Zealand	0,36
20	Spain	0,33	Spain	0,35
21	Italy	0,32	Korea	0,34
22	Korea	0,32	Lithuania	0,33
23	Mexico	0,29	Slovak Republic	0,29
24	Latvia	0,29	Italy	0,29
25	Poland	0,29	Latvia	0,28
26	United States	0,27	Slovenia	0,24
27	Ireland	0,26	Hungary	0,21
28	Slovenia	0,22	Mexico	0,19
29	Luxembourg	0,17	Luxembourg	0,18
30	Hungary	0,17	Ireland	0,16
31	Chile	0,11	Chile	0,11
	OECD average	0,42	OECD average	0,43

Forrás: Education at a Glance 2025 CHAPTER C5., C5.8 Table

Ez a kedvező finanszírozási változás a „modellváltásnak” nevezett politikai megszállást célzó alapítványosításnak köszönhető. A KEKVA szisztémába kényszerített intézmények állami támogatást jelentősen megemelte a kormányzat. Ez az OECD adatokban is tetten érhető. A nem állami intézményekben (ahová 2022-ben már az összes KEKVA-ba kényszerített intézmény is tartozott) az egy hallgatóra vetített kormányzati támogatás 45%-kal nagyobb, mint az állami intézményekben (ahová 2022-ben öt intézmény tartozott) (2. táblázat). Az is szembetűnő, hogy Magyarországon a nem állami intézmények állami támogatása a negyedik legmagasabb az OECD országok között, míg az állami intézmények hasonló kondicionálása hátulról az ötödik. Az adatokból nyilvánvaló a finanszírozási kényszerítés, ami valamennyi állami intézményt a politikai megszállást jelentő alapítványosítás felé kényszeríti.

2. táblázat: Felsőoktatási intézményekre fordított kiadások hallgatónként, intézménytípusonként (2022) GDP-re átszámított, vásárlóerő-paritáson alapuló USD-egyenértékben kifejezve

	Public institutions			All private institutions	
	Total (government, private and non-domestic expenditure)	Government expenditure		Total (government, private and non-domestic expenditure)	Government expenditure
Luxembourg	60 979	54 384	Belgium	22 901	18 726
Switzerland		34 900	Netherlands	24 786	17 524
Norway	33 214	31 746	Sweden	18 463	15 017
Finland	30 699	27 166	Hungary	22 996	13 948
Austria	28 459	27 135	Switzerland		12 039
Belgium	30 443	26 544	Iceland	12 083	11 259
Sweden	30 661	25 646	Austria	18 938	9 863
Denmark	29 377	24 190	Finland	10 674	9 521
Germany	25 578	22 471	Israel	17 238	8 104
Netherlands	25 079	20 819	UK	35 350	7 896
Iceland	21 872	20 380	Norway	15 439	7 544
Slovenia	21 668	18 572	New Zealand	11 956	7 259
Korea	26 389	17 582	USA	45 312	7 106
USA	32 440	16 990	Slovenia	17 031	6 736
Costa Rica	18 405	16 922	Latvia	12 415	6 586
Slovak Rep.	20 303	16 772	Korea	11 711	3 819
Poland	19 638	16 668	Chile	10 502	3 283
Estonia	19 730	16 215	Germany	10 390	2 927
Spain	18 959	15 803	Denmark	114 712	2 566
Czechia	18 502	14 201	Poland	6 758	2 519
Ireland	24 501	13 779	Lithuania	7 291	1 402

Canada	27 582	13 684	Italy	10 557	898
Lithuania	17 172	12 526	Spain	12 127	677
New Zealand	19 347	11 825	Slovak Rep.	8 450	649
Australia	30 109	11 778	Estonia	7 444	425
Italy	15 829	11 166	Portugal	12 322	423
Latvia	12 429	10 596	Czechia	6 024	324
Chile	17 432	10 568	Australia	5 531	42
Portugal	14 605	9 905	Türkiye	9 192	0
Hungary	12 230	9 602	Mexico	7 718	0
Türkiye	11 183	9 384	Ireland	11 262	
Mexico	7 406	6 938	France		
Greece	5 620	4 497	Canada		
Israel	3 013	2 929	Colombia		
OECD átlag	22 147	17 773	OECD átlag	17 919	5 969

Forrás: Education at a Glance 2025 CHAPTER C5., C5.7 Table

Az eredmény a felsőoktatási rankingok alapján

Ebben a részben azt vizsgáljuk meg, hogy az felsőoktatás politikai megszállásának legfontosabb lépéseinek hatása látszik-e a neves felsőoktatási rankingekben szereplő magyar egyetemek helyezésén. Azaz azt vizsgáljuk, hogy 2011., 2014., 2015., 2022. évi jogszabályi beavatkozások hogyan hatottak a hazai egyetemek helyezésére.

A rangsorok kérdése nagyon vitatott és ellentmondásos. Ezek valójában marketing kommunikációs elemnek indultak, a 60-as években vasárnapi újságok mellékletei voltak mivel a tömegesedésnek induló felsőoktatás intézményeinek színvonala mind több olvasót érdekelt – innen ered pl. a TIMES és USNews ranking, majd később maguk az egyetemek kezdtek ilyeneket csinálni, majd think tanks-ok (pl. QS) Ezeknek a felsőoktatási rangsoroknak az alapvető problémája, hogy korlátozott számú és az adott rangsorkészítőnek a preferenciáit tükröző indikátort használnak. (Pl. melyik a jobb egyetem, ahol Nobel-díjas oktatók tanítanak, és a végzetek között is sok a Nobel-díjas és az oktatók neves tudományos folyóiratokban publikálnak, vagy az, amely végzettjeinek kétharmada fél év alatt el tud helyezkedni, és az öt éves átlagmunkanélküliségük 10% alatti, valamint legalább egyharmaduk vezetői állásba kerül öt éven belül stb. Az akadémiai skillek a fontosak, vagy a gyakorlat skillek?) Legalább száz, százötven indikátor létezik, melyeket kell figyelembe venni, és ezek súlyozásának kérdése is fontos.

A most nálunk használt – az oktatás-politikusok által figyelt – rangsorok alapvetően akadémiai skilleket súlyoznak (Q-s folyóiratokban megjelenő publikációk száma, idézettség, tudományos pályázatokon való részvétel stb.). Minden ilyen mérésnek az eredménye a torzítás – olyan lesz a világ, mint amit mérünk, amit fontosnak tart a ranking. De valóban azonos mércén kell mérni az ELTE-t és a Dunaújvárosi Egyetemet, vagy a Nyíregyházi vagy Egri Egyetemeket? (Érdekes módon az NKE helyezése senkit sem érdekel az oktatáspolitikusok közül, mert az a kormány egyeteme.)

A felsőoktatási rankingek előtérbe helyezése az oktatáspolitikusok részéről valójában a pótlékok, a stratégiai elképzelések hiányát pótolják. (Mennyivel elegánsabb azt mondani, hogy legalább egy egyetemnek a 200-ba kell kerülni, mint azt, hogy ezt és ezt az egyetemet fejleszteni akarjuk, mert az Magyarország élen járó egyeteme.)

Mit érdemes mégis figyelni a rankingeken: 1) hány magyar egyetem van az első 500-on belül (másfél évtizeddel ezelőtt a rangsorok többsége csak 500-at mért, nagyjából 21 ezer akkreditált egyetem van a világon), valamint azt, hogy a közép-európai országokkal összevetve nekünk hány egyetemünk van az 1000-ban.

Az ARWU egyetemi rangsorban azóta szerepel négy (illetve rövid ideig 5) magyar intézmény, amióta felemelték a vizsgált intézmények számát ezerre. Elég világosan látszik, hogy mindegyik egyetem 2025. évi helyezése rosszabb, vagy ugyanolyan, mint 2012-ben, illetve az első értékelése során. Magyarul a „modellváltás” nem hozott javulást (3. táblázat).

3. táblázat: Magyar egyetemek az ARWU rankinban

ARWU									
év (max)	2012 (500)	2014 (500)	2015 (500)	2018 (1000)	2020 (1000)	2022 (1000)	2023 (1000)	2024 (1000)	2025 (1000)
BME				701-800	801-900	901-1000	901-1000	801-900	801-900
DE				901-1000	901-1000				
ELTE	301-400	301-400	401-500	501-600	601-700	601-700	501-600	501-600	501-600
Semmelweis				601-700	901-1000	601-700	601-700	601-700	601-700
SZTE	401-500	401-500	401-500	501-600	601-700	701-800	701-800	401-500	401-500

Forrás: <https://www.shanghairanking.com/rankings>

A TIMES felsőoktatási rangsorban Magyarország egyetemei 2011 és 2015 között nem szerepeltek, 2016 óta találunk a rankinban hazai felsőoktatási intézményt. (Az első poszt-socialista országok – Csehország, Lengyelország – 2012-ben jelennek meg az értékelésben.)

4. táblázat: Magyar egyetemek a TIMES rankinban

TIMES								
év (max)	2016 (800)	2018 (1001+)	2020 (1001+)	2022 (1201+)	2023 (1501+)	2024 (1501+)	2025 (1501+)	2026 (1501+)
Semmelweis	501-600	401-500	401-500	251-300	201-250	251-300	251-300	251-300
ELTE	601-800	601-800	601-800	601-800	601-800	801-1000	801-1000	801-1000
SZTE	601-800	601-800	801-1000	801-1000	1001-1200	1001-1200	1001-1200	1001-1200
BME	601-800	801-1000	1001+	1201+	1201-1500	1201-1500	1201-1500	1201-1500
DE	601-800	801-1000	801-1000	801-1000	1001-1200	601-800	801-1000	801-1000
PTE	601-800	601-800	801-1000	801-1000	1001-1200	1001-1200	1001-1200	1001-1200
CORVINUS		801-1000	1001+	1201+	1201-1500	-	-	
ÓE				1001-1200	1001-1200	1001-1200	601-800	601-800
Gödöllő			1001+	1201+	1201-1500	1201-1500	1001-1200	1201-1500
Pannon				1201+	1201-1500	+1501	1201-1500	1501+
ME				1201+	1500+	+1501	+1501	1501+
Széchenyi						+1501	+1501	1501+
Pázmány								1501+

Forrás: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>

A helyezésekre tekintve azt látjuk, hogy egy olyan egyetem van, amelynek a helyezése 2022-ben javult (401-ről 251-re), ez a Semmelweis Egyetem, és egy másik, az Óbudai Egyetem, amelyik 2025-ben lépett valamennyit előre (1001-től 601-re).

Ugyanakkor elég világosan látszik, hogy a többi egyetem esetében legjobb esetben stagnálás, de inkább romlás látszik. Szembetűnő, hogy az első „modellváltó” egyetem helyezése radikálisan romlott és 2024-től kiesett a vizsgált 1500+ keretből. Az is világosan kitűnik, ahogy a váltásba nem belekényszerített egyetemek (BME, ELTE) egyáltalán nem szerepelnek rosszabbul, mint a politikailag megszállt intézmények (4.táblázat).

A QS rangsorban is szembe tűnő, hogy a „modellváltás” első intézményi alanya, a Corvinus 2026-ra kiesett az értékelt 1500 egyetemből, és az is látszik, hogy ez a lecsúszás 2022 után felgyorsult. Itt is megmutatkozik, hogy a magyar egyetemek fele akkor került fel a listára, amikor az értékelt intézmények száma 1000 fölé emelkedett, s jól kitűnik, hogy ezek a felsőoktatási intézmények a mai napig 1000 feletti helyen állnak. Az is elmondható, hogy a „modellváltás” nem hozott helyezés javulást az intézmények többségénél, egyedül a Debreceni Egyetem esetében vehető észre némi javulás a 2012. évihez képest (40 körüli nagyságú előrelépés) – amitől alig marad el a 2025-ben még nem modellváltó Műegyetemnél látható helyezésjavulás (5. táblázat).

Végeredményben itt is elmondható, hogy a politikai megszállással párosuló alapítványosítás nem hozott érzékelhető elmozdulást a magyar egyetemek világrangsorbéli helyzetében.

5. táblázat: Magyar egyetemek a QS rankingben

QS									
év (max)	2012 (873)	2015 (891)	2018 (1000)	2020 (1070)	2022 (1300)	2023 (1500)	2024 (1500)	2025 (1500)	2026 (1500)
SZTE	501-550	551-600	551-550	501+510	551-560	551-560	601-610	570	597
DE	601+	601-650	651-700	601-650	591-600	651-700	671-680	574	563
ELTE	551-600	601-650	651-700	651-700	651-700	701-750	701-710	564	584
PTE			751-800	651-700	651-700	701-750	801-850	771-780	741-750
BME			751-800	801-1000	801-1000	801-1000	741-750	721-730	711-720
CORVINUS	551-600	701+	801-1000	801-1000	801-1000	1001-1200	1001-1200	1001-1200	-
Gödöllő					801-1000	801-1000	1001-1200	1001-1200	1001-1200
Széchenyi					801-1000	801-1000	1001-1200	1001-1200	1001-1200
ME					1001-1200	1001-1200	1201-1400	1201-1400	1201-1400
Pannon						1001-1200	1201-1400	1201-1400	1201-1400
ÓE						1201-1400	1201-1400	1201-1400	1001-1200

Forrás: <https://www.topuniversities.com/university-rankings#all-rankings-tabs>

Még egy rangsort érdemes megvizsgálni a „modellváltás” hatását illetően, a Leideni Rankin- get. Itt is igaz, hogy azóta szerepel a rangsorban hét egyetem, amióta ezer fölé emelkedett az értékelt intézmények száma, s az azóta bekerültek maradtak is az 1000. hely alatt. Szembetűnő, hogy mindegyik 1000-nél jobb helyezéssel bíró magyar egyetem helyezése romlott a vizsgált időszak alatt (6. táblázat és 1. ábra).

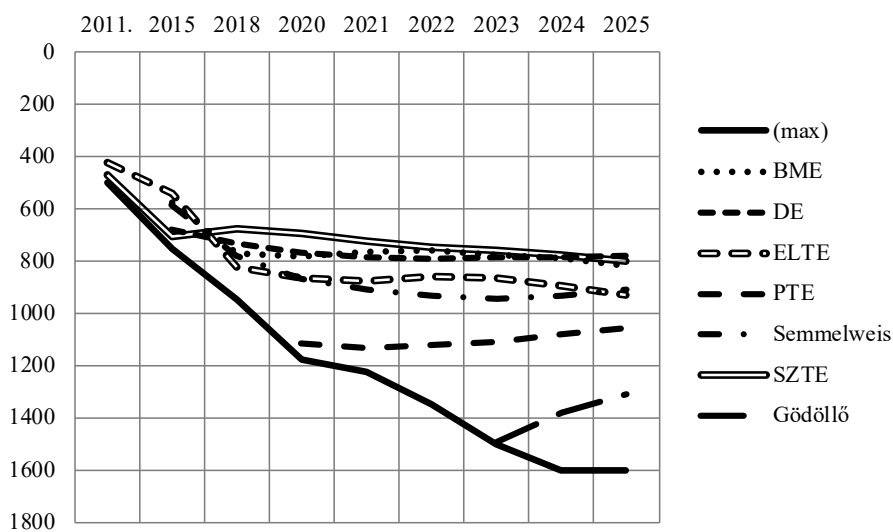
Itt is elég egyértelmű, hogy az erőszakos alapítványosítás nem hozott javulást a magyar egyetemek helyezésében.

6. táblázat: Magyar egyetemek a CWTS rankingben

CWTS Leiden Ranking									
év (max)	2011/12 (500)	2015 (750)	2013-16/18 (938)	2015-18/20 (1175)	2016-19/21 (1225)	2017-21/22 (1318)	2018-21/23 (1411)	2019-22/'24 (1594)	2020-23/'25 (1594)
BME		577	769	784	763	757	776	787	816
DE		681	729	766	784	791	787	784	781
ELTE	423	538	824	867	876	859	865	896	927
PTE				1118	1130	1119	1111	1082	1059
Semmelweis		583	777	868	909	933	946	930	911
SZTE	469	703	674	695	722	746	761	779	802
Gödöllő						--	1494	1379	1310

Forrás: <https://traditional.leidenranking.com/>

1. ábra Leiden Rankingban a magyar egyetemek helyezései

Forrás: CWTS Leiden Ranking

Közép-európai összehasonlításban a magyar felsőoktatás intézményeinek a neves rangsorokban elfoglalt helyezése messze elmarad a svájci, a német és az osztrák egyetemektől, s nagyjából a lengyel és a cseh felsőoktatással hasonló helyet foglal el.

A 2025. évi Times Ranking első 1000 helyezettje között négy magyar egyetem található:

251-300 helyen a Semmelweis Egyetem, a 601-800. helyen az Óbudai Egyetem, 801-1000. helyen az ELTE és a 801-1000. helyen a Debreceni Egyetem (7.táblázat).

Ezzel Magyarország a közép-európai országok között nagyjából a lengyeleket megelőzve, de a csehek mögött áll, nagyon jelentősen lemaradva Svájc, Németország és Ausztria mögött.

7. táblázat: A magyar felsőoktatás helyzete a Times Ranking adatai alapján

	Svájc	Német-ország	Ausztria	Cseh-ország	Magyar-ország	Lengyel-ország	Szlovénia	Románia	Szlovákia
1-50	2	3							
51-100		5							
101-150	3	5	1						
151-200	1	7							
201-250		4	2						
251-300		6	1		1				
301-350	1	5	2						
351-400	1	2							
401-500	1	4	1	1					
501-600	1	7	2			1			
601-800		1	2	1	1	2			
801-1000			1	1	2	1	2	2	-

Forrás: Polónyi István (2025) Oktatásfinanszírozási kanyarok (kézirat)

A QS Ranking első 1000 helyezette között öt magyar egyetem található:

Az 563. helyen a Debreceni Egyetem, az 584. helyen az ELTE, az 597. helyen a Szegedi Egyetem, a 711-720. helyen a BME és a 741-750. helyen a Pécsi Egyetem

Ezzel Magyarország a közép-európai országok között a posztszocialistákat megelőzve áll, nagyon jelentősen lemaradva Svájc, Németország és Ausztria mögött (8. táblázat).

8. táblázat: A magyar felsőoktatás helyzete a QS Ranking adatai alapján

	Svájc	Német-ország	Ausztria	Magyar-ország	Románia	Szlovákia	Cseh-ország	Lengyel-ország	Szlovénia
1-50	2	1							
51-100	1	4							
101-150		3							
151-200	3	1	2						
201-250	1	6							
251-300		2							
301-350		3	1						
351-400		1							
401-500	1	9	2						
501-600		4		3					
601-800	1	8	3	2	2	1	4	1	
801-1000	1	3					1	6	1

Forrás Polónyi István (2026b) Oktatásfinanszírozási kanyarok (kézirat)

A publikációk száma

Az egyetemek és az akadémiai kutatóintézetek „modellváltásnak” nevezett politikai megvalósításának egyik propagandában hangsúlyozott célja a tudományos teljesítmény növelése. Érdekes tehát megvizsgálni a tudományos teljesítmény egyik viszonylag jól adatolt jellemzőjét, a publikációk számának alakulását abból a szempontból, hogy valóban tapasztalható-e valamilyen növekedés.

Az egyik ilyen az idézett nemzetközi publikációk számának vizsgálata – a Scimago ország-rangsor¹ alapján. Eszerint azt lehet látni, hogy Magyarországon növekszik az idézett nemzetközi publikációk száma, azonban ennek ellenére egyre hátrébb csúszik az országok rangsorában, pont ugyanúgy, mint az alapítványosítás előtt (9. táblázat).

¹ <https://www.scimagojr.com/countryrank.php>

9. táblázat: Magyarország idézett nemzetközi publikációinak száma és helyezése 2014-2024 között, valamint a közép-európai országok helyezése

	Magyarország helyezése	Idézett nemzetközi dokumentumok	Ausztria	Cseh-ország	Szlovákia	Lengyel-ország	Német-ország	Svájc
2014	44	10278	25	27	48	18	4	17
2016	46	10499	25	27	49	18	4	17
2018	48	11410	26	30	52	17	4	18
2020	51	12810	31	34	54	17	5	19
2022	52	14422	31	37	60	18	5	19
2024	52	16345	32	38	62	20	5	21

Forrás: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php> alapján saját számítás

Ha az ezer lakosra jutó citált nemzetközi dokumentumok számát vizsgáljuk akkor is azt látjuk, hogy Magyarország 2014. évi 44. helyről 2024-re a 47. helyre esett vissza (10. táblázat).

10. táblázat: Magyarország ezer lakosra vetített idézett nemzetközi publikációinak száma és helyezése 2014-2024 között, valamint a közép-európai országok helyezése

	Magyarország helyezése.	Ezer lakosra jutó idézett nemzetközi publikáció	Ausztria	Cseh-ország	Szlovákia	Lengyel-ország	Német-ország	Svájc
2014	44	1,045	17	24	37	43	26	1
2020	47	1,325	17	26	39	44	30	2
2024	47	1,709	18	30	46	51	35	2

Forrás: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php> alapján saját számítás

A Világbank tudományos és technológiai folyóirat cikkekre (Scientific and technical journal articles) vonatkozó statisztikája alapján sem kedvezőbb a helyzet. (Sajnos itt az adatsor csak 2022-ig áll rendelkezésre.) Itt is az látszik, hogy bár növekszik a közlemények száma, helyezésünk nem javul, sőt némileg romlik (11. és 12. táblázat).

Tehát sem a nemzetközi citált közlemények, sem a tudományos és technológiai közlemények esetében nem látszik semmilyen javulás a „modellváltásnak” nevezett politikai megszállás esetében.

11. táblázat: Magyarország tudományos technikai publikációinak száma és helyezése 2014-2022 között, valamint a közép-európai országok helyezése

	Magyarország helyezése	Idézett nemzetközi dokumentumok	Ausztria	Cseh-ország	Szlovákia	Lengyel-ország	Német-ország	Svájc
2014	45	6670	29	25	49	18	3	20
2016	47	6531	29	25	49	18	4	20
2018	48	6876	32	27	53	17	5	21
2020	50	7762	36	32	55	19	5	22
2022	51	8802	36	37	60	19	5	24

Forrás: <https://data.worldbank.org/indicator/IP.JRN.ARTC.SC> alapján saját számítás

12. táblázat: Magyarország tudományos technikai publikációinak ezer lakosra vetített száma és helyezése 2014-2022 között, valamint a közép-európai országok helyezése

	Magyarország helyezése	Idézett nemzetközi dokumentumok	Ausztria	Cseh-ország	Szlovákia	Lengyel-ország	Német-ország	Svájc
2014	38	0,678	17	19	32	35	22	1
2016	40	0,669	17	13	31	33	22	1
2018	39	0,708	17	16	32	33	22	1
2020	40	0,803	15	21	31	34	26	1
2022	38	0,916	17	30	36	34	27	1

Forrás: <https://data.worldbank.org/indicator/IP.JRN.ARTC.SC> alapján saját számítás

Befejezésül

A hazai felsőoktatás politikai megszállását többszöri kísérlet után 2020-ban sikerült a kormánynak elérni. A megszállás „mézesmadzagja” az ún. „modellváltó” egyetemek finanszírozásának megemlése volt, cserébe az intézményi öngazgatás és a kutatói autonómia radikális szűkítéséért.

Ugyanakkor egyértelmű, hogy – a kormányzati várakozások és propaganda ellenére – a „modellváltás” nem járt érzékelhető elmozdulással sem a nemzetközi rangsorokban elfoglalt helyezések, sem a kutatási eredmények egyik mutatója, a publikációk száma alapján vizsgált sorrendben. De ezen nincs mit csodálkozni, hiszen Salmi (2009) szerint a világszínvonalú egyetem kiváló eredményei három egymást kiegészítő tényezőnek tulajdoníthatók: nevezetesen a tehetség magas koncentrációjának, az erőforrás gazdagságának és a kedvező vezetésnek. Salmi hangsúlyozza, hogy a forrásbőség mellett meghatározó összetevő a megfelelő kormányzás. Úgy véli,

hogyan a kormány feladata egy olyan felsőoktatási rendszer előmozdítása, amely lehetővé teszi a világszínvonalú egyetemek számára a „viszonylagos függetlenséget az államtól”, lehetővé téve számukra, hogy a bürokratikus kötöttségeket és előírt normatívákat ne tartsák be. Salmi (2009, p. 28) szerint „a versenyképesség, a korlátatlan tudományos kutatás, a kritikai gondolkodás, az innováció és a kreativitás” elengedhetetlenek ahhoz, hogy a felsőoktatási intézmények virágozzanak és világszínvonalúak legyenek.

Jegyzetek

[1] 1949. évi XX. törvény (A Magyar Köztársaság alkotmánya) 70/G. § (1)

[2] Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) X. cikk (3)

[3] A meghatározás a következőképpen folytatódik: [a tanszabadság] teljeskörűen a felsőoktatásban érvényesül, ahol a tudomány szabadságával kiegészülve megteremti a felsőoktatás (egyéni, közösségi és intézményi) autonómiájának követelményét is. (Jakab et al., 2021)

[4] Nftv. 71. § (1)*A MAB testületének húsz tagja van. Hat tagot delegál a miniszter, egy tagot az MTA, egy tagot a MMA, egy tagot a Magyar Rektori Konferencia, két tagot a felsőoktatási intézményt fenntartó egyházi jogi személyek, négy tagot a felsőoktatási intézményt fenntartó közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványok, két tagot a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara, egy tagot a HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat, egy tagot a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája, egy tagot a Doktoranduszok Országos Szövetsége.

[5] Nftv. 13/B. § (1) bekezdés, (hatályos 2015 szeptember 1-től)

[6] KEKVA tv. 2021. évi IX. törvény a közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványokról, 6. § (1) Az alapítvány ügyvezetését legfeljebb öt természetes személyből álló kuratórium látja el.

7. § (1) Az alapítvány alapítója, illetve csatlakozója az alapító okiratban az alapítói jogok gyakorlására az alapítvány kuratóriumát is kijelölheti, vagy ha az alapítói jogait az alapító okiratban fenntartotta vagy abban arról nem rendelkezett, e jogait az alapítványra átruházhatja. Az alapító, illetve a csatlakozó az alapítói jogok gyakorlására vonatkozó kijelölését, illetve e jogainak átruházását nem vonhatja vissza, az alapítvány kuratóriuma a rá vonatkozó kijelölésről nem mondhat le, az alapítói jog gyakorlására mást nem jelölhet ki, ..

[7] Az egyetemi szférán túl további közfeladatot ellátó közérdekű alapítványokat is létrehoztak. Ezeknek „nem igazán látszik érdemi célja azon kívül, hogy csökkentsék a kormányzati transzparenciát, illetve, hogy biztosítsák, hogy a kormánypártok által preferált célok valósuljanak meg. ezekben az intézményekben egy esetleges kormányváltás esetén is – miközben biztosítani tudják hozzá a folyamatos finanszírozást.” Ebben a körben érdemes kiemelni a legújabban alapított alapítványok közül például a Magyar Kultúráért Alapítvány, a MANK Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft.-t és a Nemzeti Tehetséggondozó Nonprofit Kft. a Jövő Nemzedék Földje Alapítvány, a Közép-Európai Épített Örökség Megőrző

Alapítvány. (Vincze et al, 2021, p. 17) De ehhez az is hozzátartozik, hogy a " KEKVA-kon túl számos egyházi intézmény is jelentős ingatlanvagyonhoz jutott a legutóbbi időszakban: (...) a lehetséges érdekeltekkel való egyeztetés vagy komolyabb indoklás nélkül „ Egyházi fenntartásba került az egri Esterházy Károly Egyetem, illetve „az egyházi háttérű Erzsébet a Kárpát-medencei Gyermekéért Alapítvány tulajdonába került a Csillebérci Gyerektábor” (Vincze et al. 2021, p. 18)

[8] Nagyon sok jel mutatott arra, hogy a miniszterelnök tartott a választás esetleges kudarcától, vagy legalább is annak csak részleges sikerétől (ennek jelei a mélyállamot létrehozó szervek hálózatának kialakításától Vincze et al., 2021) egészen a miniszterelnök lányának és gyorsan és gyanúsán meggazdagodott vejének spanyolországi kitelepedéséig).

Hivatkozások

- Jakab, A., Könczöl M., Menyhárd, A. & Sulyok, G. (szerk.) (2021). *Jogtudományi enciklopédia*. ORAC Kiadó és a TK Jogtudományi Intézete
- Kováts, G. (szerk.) (2016). *A kancellári rendszer bevezetése a magyar felsőoktatásban. Tapasztalatok és várakozások*. NFKK, Budapest.
- Mihályi, P. (2023). Kísérletek a nemzeti vagyon újraelosztására Magyarországon a 20. és 21. században *Közgazdasági Szemle, LXX(4)*. 349–364.
- OECD (2025). *Education at a Glance 2025: OECD Indicators*. OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1c0d9c79-en>.
- Polónyi I. (2022). Az akadémiai szabadság és az egyetemi autonómia. *Iskolakultúra*, 32(1) 3–22.
- Polónyi I. (2024). Az akadémiai szabadság a hazai felsőoktatásban a rendszerváltás után. *Educatio* 33(3). 328–346. <https://doi.org/10.1556/2063.33.2024.3.5>
- Polónyi I. (2025). Hová jutott a hazai felsőoktatás? *Opuscula Theologica et Scientifica*, 3(3) <https://doi.org/10.59531/ots.2025.3.1.183-216>
- Polónyi, I (2026). *Changes in Academic Freedom in Hungarian Higher Education after 1990*, HERJ megjelenés alatt
- Polónyi, I. (2026b). Oktatásfinanszírozási kanyarok (*Educatio*, megjelenés alatt)
- Salmi, J. (2009). *The Challenge of Establishing World-Class Universities 2009 The International Bank for Reconstruction and Development*. The World Bank <http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079956815/547670-1237305262556/WCU.pdf>
- Tölggyessy, P. (2012). A Fidesz és a magyar politika lehetséges új iránya. In.: Boda, Zs.& Körösnéyi, A. (szerk.)). *Van irány? Trendek a magyar politikában*. UMK, oldalszám is kell
- Vincze O., Léderer S., Merényi M., Kapronczay S., Pásztor E., & Döbrentey D. (2021). *Korrupciófigyelő. Negyedik jelentés*. K-Monitor & TASZ, Budapest